

Krist stod op af døde

Et uvant valg af begravelsessalme kan sætte tankerne i gang

Som sidste led i jordpåkastelsesritualet har jeg en del år brugt salmen "Krist stod op af døde" (DDS 218). Ikke så sjældent udtrykker nogen i forbindelse med begravelsessamtalen deres undren over det valg. Man er så vant til at synge "Altid frejdig når du går" eller måske "Dejlig er jorden". Det giver som regel anledning til en snak om, hvorfor præsten holder fast på lige netop den salme.

Udover at det, så vidt jeg ved, er den salme, der oftest blev sunget ved graven, indtil den efter Anden Verdenskrig blev fortrængt af "Altid frejdig, når du går", så har jeg to grunde til det. Den første er det, salmen siger. Det andet er det, den undlader at sige noget om.

Jul og påske

Salmen er kendt helt tilbage til i hvert fald det 12. århundrede og er sikkert endnu ældre. Oprindeligt havde den kun et vers, men på Luthers tid fik den tre. Luther fremhævede den og optog den i en af de første menighedssalmebøger på tysk "... til vidnesbyrd om, at der har været fromme kristne før os, i den falske læres store mørke. Så at man kan se, at der dog altid har været folk, der har kendt Kristus ret, og som ved Guds nåde er blevet bevaret i denne erkendelse".

Som salmen er gengivet og kendt fra vores salmebog, er det Grundtvig, der har ansvaret for den. Ved optagelsen i den danske salmebog fra 1953 tilføjede man et halleluja, som vi dog ikke bruger ved graven. Det bruger vi kun i kirkeårets glædeligste tid, nemlig tiden fra påskedag og de følgende seks påskesøndage.

Salmen er kendetegnet ved, at kun første linje skiftes ud fra vers til vers. Hvert vers begynder med en proklamation af opstandelsen "Krist stod op af døde", og slutter med "gloria", det vil sige en lovsang hentet fra englenes sang julenat: "Ære være Gud i det højeste og på jorden! Fred til mennesker med Guds velbehag!" Derved knyttes jul og påske sammen.

Ved graven mindes vi da om, at grunden til, vi samles i vores kirke ved begravelsen, er det, der tog sin begyndelse julenat og blev fuldbyrdet i påsken.

Evighedshåbet

Evighedshåbet er det sidste, salmen peger på gennem den ene linje, der ændres fra vers til vers. I første vers hedder det: "Krist stod op af døde, i påskemorgenrøde." Dermed peges på den centrale og faste grund under vores kristne tro.

Når vi ved jordpåkastelsen siger: "... af jorden skal du igen opstå", så hænger de ord og den virkelighed helt og aldeles på det ene faktum: "Krist stod op af døde." Vi får at vide, at døden ikke er det sidste.

I andet vers lyder det: "Krist stod op af døde, afsonet er vor brøde." Det er, at straffen for menneskets skyld og misgerning er afsonet af Kristus gennem langfredags lidelse og død på korset. Og det betyder for os, at for Kristi skyld er der ingen skyld, der kan forfølge os ind i døden. Og det kan også give os mod til at opgive al indbyrdes skyld. Linjen fortæller os derfor, at vi er fri.

Og så fuldendes det i tredje vers med ordene: "Krist stod op af døde, i Himlen vi ham møde!" Det var det, de gamle kaldte evighedshåbet. Det fortæller os, at for den kristne tro slutter det ikke med døden.

Efterårets påskedag

De tre vers siger det, vi ikke kan sige os selv. Og slet ikke når vi står ved en grav eller en kiste, hvor vi stirrer ind i dødens overvældende magt. Men salmens ord peger på det håb ved Jesu opstandelse fra de døde, vi blev genfødt til i dåben. I kirkeåret har vi om efteråret en søndag, som vi kalder efterårets påskedag eller lille påskedag. Det er 16. søndag efter trinitatis, hvor vi hører om henholdsvis Jesu opvækkelse af enkens søn i Nain og om opvækkelsen af Lazarus.

De to beretninger bliver ekstra stærke, fordi vi hører dem om efteråret, når naturen begynder at minde os om vinterstorm og død. Den søndag og de dage, vi er samlet ved et dødsleje eller ved en grav, tales der måske ikke så jublende om opstandelsen som på påskedag, men der tales mindst lige så stærkt, ja måske endda stærkere og dybere, fordi vi selv befinder os midt i det.

Sådan er det også ved graven, når vi synger: "Thi synger lydt og sjæleglad, Guds menighed i allen stad ..." Vi glæder os ikke over døden, men vi glæder os over, at vi må stå ved graven med det håb, som vi ikke selv skal stå inde for, men som Gud står inde for, i kraft af Jesu Kristi opstandelse fra de døde.

Det der ikke siges

Så er vi nået til det andet, nemlig det, der *ikke* siges noget om i salmen. Der tales ikke om os. Der siges ikke et eneste ord om vores tro eller vantro, stærke eller svage tro. Salmen taler ikke om, hvad vi i øvrigt har drevet det til her i livet. Alt det har sin naturlige plads i menneskelivet og derfor også i en begravelsesprædiken, men netop som en prædiken om al den velsignelse, *Gud* har givet os i livet.

Men ved graven over for døden er alt taget fra os. Der kender vi kun til den allerstærkeste form for tro, den der ikke kommer med noget som helst af sit eget, men kun med evangeliet.

Derfor holder jeg meget af denne salme. Den skal synges ved graven, for vi skal lære igen at glæde os over opstandeshåbet.

Dommedag og påske

En glad forventning om Jesu genkomst hænger sammen med korsets gåde og opstandelsen

Biskop Steen Skovsgaard blev spurgt, om klimaforandringer og dommedag, det vil sige Kristi genkomst, kan have noget med hinanden at gøre. Til det svarede biskoppen, at han ikke kunne udelukke, at klimaforandringerne kan være et tegn på Kristi genkomst. Og så understregede han, at ingen af os kender den time. Vi skal heller ikke prøve at beregne den. Men en kristen lever i forventning om Kristi komme.

Og i øvrigt var det ikke nogen undskyldning for ikke at gøre noget ved miljøproblemerne. Tværtimod. For på dommedag skal vi også stå til regnskab for vores forvaltning af den jord, vi efterlader til vore efterkommere.

Biskoppens udtalelser afstedkom nogen debat. Dels mente man, at sådan skulle Det Nye Testaments og Jesu tale om sin genkomst slet ikke forstås. Det skulle ikke forstås bogstaveligt.

Dels mente man, at udtalelsen var farlig, for den lugtede af Jehovas vidner, der adskillige gange har fastsat datoen. Det fik mig til at tænke på sammenhængen mellem dommedag og påske.

Løft jeres hoved

Jesus siger, at når dommedag nærmer sig, skal vi løfte vore hoveder. Det lyder måske underligt. Men i en tale til disciplene, hvor han underviser om de tegn, der skal gå forud for hans genkomst, slutter han: »Men når I ser disse ting ske, så ret jer op og *løft jeres hoved*, for jeres forløsning nærmer sig« (Luk 21,28).

Dermed er sagt noget væsentligt om, at tegnene *ikke* skal bruges til at skræmme med. Realistisk fortæller Jesus om tegnene: jordskælv, naturkatastrofer og tegn i sol og måne; krig og ondskab. Et andet tegn, som der underligt nok ikke så ofte fokuseres på, er at da »skal kærligheden blive kold hos de fleste« (Matt 24,12). Jesus fortæller realistisk om de sidste tider for at berolige, trøste og give styrke til at holde ud i de dage, for at vi forsat skal tro, håbe og elske.

At plante et træ

Vi skal se frem til genkomsten med forventning og glæde, mens vi passer vores daglige dont, viser omsorg og tager ansvar for hinanden. Luther er ofte citeret for at have sagt: »Hvis jeg vidste, at Kristus kom igen i morgen, ville jeg plante et træ i dag.«

Det kan nu ikke påvises, at Luther har sagt det. Og det vil være helt forkert, hvis man vil bruge det til at sige, at vi ikke skal gå og tænke på Kristi genkomst. Men hvis det bruges til at sige, at vi skal passe vort arbejde, tage ansvar for hinanden og den jord, vi er betroet, for det skal vi stå til regnskab for, så vil det ligge helt i tråd med Luther.

Men det hører også med til den kristne tro at længes efter forløsning fra lidelse, synd, død og forgængelighed. Det er at længes efter den verden, hvor Gud har tørret hver tåre af vore øjne, »og døden skal ikke være mere, ej heller sorg, ej heller skrig, ej heller pine skal være mere. Thi det, der var før, er forsvundet« (Åb 21,4).

Korsets gåde

Hvordan kan man se frem mod dommedag med glæde og frimodighed? Det hænger sammen med korsets gåde, som rummer budskabet om en kærlighed, der aldrig bliver kold. Det er den, Grundtvig skriver om i sin salme »Hil dig frelser og forsoner«.

Han undres over, hvad der får Jesus, Guds søn, til at komme til jord, til at opgive alt, når der på jorden venter ham en krans fuld af torne, fuld af lidelse. Hvad får Jesus til at opgive alt »for at holde os i live?« (DDS 192,2).

Det gør kærligheden. Korsets gåde og kærligheden hører sammen. De fleste, der har prøvet at være forældre, ved noget om, at man vil gøre omtrent hvad som helst for sine børn. Alt hvad der vil gøre dem ondt, ville vi gerne tage for dem. Vi kender noget til den kærlighed, selv om vi også kender hjertets hårdhed, hjertets kulde.

Korsets gåde handler om det, der sker på korset, og dets betydning for os. Netop i en salme om Kristi genkomst, kommer Grundtvig ind på det, hvorfor vi ikke skal grue for dommedag. »Ej mer du gruer for dommedag, du ved, din dommer har ført din sag og fra sig selv den vundet« (DDS 274,4).

Bibelen bruger mange forskellige billeder til at forklare korsets betydning. Et af dem er lammet, der *bærer* al verdens synd. En anden er, at Jesus med sit liv *betaler* for vor skyld. Paulus taler om, at vort skyldbrev blev naglet til korset. Endnu en anden måde er *genløsningen*. Den går ud på, at man med en genløsningssum kunne købe en slave fri. »I blev købt dyrt« (1 Kor 7,23). Et andet sted taler han om, at Gud har *forsonet* verden med sig.

Han tog vor synd og skyld og dermed vor dom og død på sig. Derfor kan vi med frimodighed se hen til Kristi dag og dommedag. Derfor skal vi ikke leve i angst men i glæde.

Som han opstod

Hvordan det gik til, som skete i graven påskemorgen, ved vi egentlig ikke, for ingen mennesker var til stede. Men vi ved, hvad der skete. Han stod op! »Han er opstået, han er ikke her. Se, der er stedet, hvor de lagde ham,« forkyndte englen for kvinderne.

Langfredag døde alle disciplenes forhåbninger til Jesus. Alt det, de havde håbet på, Guds riges komme, blev knust til lyden fra hammeren, der slog naglerne i Jesus. Men påskemorgen stod håbet op igen. Påskemorgen besejrede Jesus mørke og død, al ondskab og alt had.

Påskemorgen spændes der et håb ud over os, der siger, at der altid er en fremtid. Fremtiden er Guds. Men han skænker den til os. Det gør han i synderens forladelse, i tilgivelsen. Han giver syndere livet igen. Og han skænker os fremtid ved at knytte os til sin opstandelse. Som han opstod, skal vi opstå.

Stor opstandelse

Man kan undre sig over, at biskoppens udtalelser kunne vække så megen opstandelse. Det undrede også journalist Anna Libak fra Weekendavisen. I en artikel konkluderede hun, at sagen naturligvis er, »at Europa i dag er afkristnet, og derfor vækker alt, hvad der siges i kristendommens navn stor modvilje«.

Hun slutter med følgende ord: »Vi lever i en kristen kultur, der foregiver at være ateistisk. Og i en sådan kultur er de eneste, som ikke må spå om dommedag, mærkeligt nok dem, der ellers får penge af staten for at prædike om den.«

Det er da vist en eftertanke værd.

Med tro og håb og kærlighed

Gud ledsager os gennem hele livet – også når vi når frem til høsten

Med tro og håb og kærlighed til himlen os ledsage. Hvornår sang jeg første gang de linjer? Det husker jeg ikke. Jeg kan ikke huske en tid, hvor jeg ikke har kendt dem. De har med andre ord været en del af mit liv og min tro gennem rigtig mange år.

Hvert år til høst vender de tilbage, fylder sind og sjæl med noget, det kan være svært at sætte ord på. En fylde af glæde dybt nede i sindet, men også en vemod og en længsel. Ordene er hentet fra 1 Kor 13,13, hvor Paulus skriver: *"Så bliver da tro, håb, kærlighed, disse tre, men størst er kærligheden."*

Han ledsager os

Men hvad har Grundtvig så tænkt på, da han brugte dem i denne høstsalme, hvor han sammenligner menneskelivet med årets gang, og så alligevel føjer det til, at det ender anderledes? Menneskelivet er ikke en evig gentagelse. Det ender med at "en evig sommer hos vor Gud, i Paradis vi finder".

Hvad Grundtvig har tænkt, ved jeg af gode grunde ikke. Måske har han slet ikke tænkt. Måske hænger det bare fint sammen med "til himlen os ledsage".

For mig at se ligger der to ting i det. Først ligger der det i ordene, at Gud vil ledsage os gennem livets forår, sommer, efterår og vinter, altså gennem barndom, ungdom, manddom, alderdom og død med hvad dertil hører.

Og han vil ledsage os til himlen, hvor sommeren er evig. Det er der, hvor det, vi ikke kan fatte, skal være virkelighed. At døden ikke kommer.

Gennem livet

Men han ledsager os på en ganske bestemt måde, nemlig med tro og håb og kærlighed. Han leder os gennem livet, som året ledes på sin gang, efter sin bestemmelse, frem mod høst.

Han leder os fremad til mands modenhed, et fuldvoksnet menneske, det mål af vækst, da vi "kan rumme Kristi fylde" (Ef 4,13).

Det handler om at blive opbygget i kærligheden. At rumme Kristi fylde er at rumme kærligheden.

Treklangen

Treklangen tro, håb og kærlighed finder vi også andre steder hos Paulus. Der kan vi få yderligere lys over den. Han skriver for eksempel: "... for vi har hørt om jeres tro på Jesus Kristus og jeres kærlighed til alle de hellige, udsprunget af det håb, som venter i himlene" (Kol 1,4).

Her peger Paulus på, hvordan håbet bestemmer livet her på jorden. Troen og kærligheden springer ud af håbet. Troen er tro på Jesus Kristus, på hans kors, på tilgivelsen. Og kærligheden er kærligheden til de hellige, dem vi er sat sammen med i livet her på jorden. Håbet om en evig sommer, troskaben mod Himlen, folder sig altså ud i troskab mod jorden og livet her.

De stærke farver

Her skal livet leves. Og her må det leves under det vilkår, at vort liv er som årets gang.

Vort liv skal give frugt, men det kan det kun gennem at modnes. Vi modnes gennem livet, som det former sig i medgang og modgang.

Vi lever i en tid, hvor den ydre skønhed dyrkes indtil det ulidelige. Der spenderes på den i et forfængeligt håb, for rynkerne kommer. Vi vil så gerne beholde forårets sarte grønne farver, men blev naturen der, blev der ingen frugt, ingen vækst, intet liv.

Først med efterårets dybe og stærke farver, der vidner om, at det snart er slut, kommer den frugt, hvori der er liv. Det er vort livs vilkår, at det går til grunde.

Det er vort livs herlighed, at det føder liv, når vi sætter det til.